

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft een aantal vragen en opmerkingen aan de Minister voor Klimaat en Energie voorgelegd over de brief van de regering van 15 juli 2022 betreffende de geannoteerde agenda van de Energieraad op 26 juli 2022.

De voorzitter van de commissie,
Agnes Mulder

De adjunct-griffier van de commissie,
Van Dijke

I	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II	Antwoord / Reactie van de Minister	7

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk. Deze leden onderstrepen de noodzaak om binnen de Europese Unie (EU) de risicoparaatheid/leveringszekerheid in de gassector te vergroten en hiervoor additionele maatregelen te treffen. Nederland en Europa verkeren in een uitzonderlijke crisissituatie. Het is cruciaal om alles op alles te zetten om een gastekort deze winter te voorkomen. De leden van de VVD-fractie willen daarom graag van de Minister weten wat andere lidstaten doen om zich op de crisis voor te bereiden. Welke maatregelen hebben lidstaten getroffen om hun gasverbruik te verminderen? Welke maatregelen hebben de lidstaten genomen om aardgas te vervangen? Welke ongebruikte opties liggen hierbij nog op tafel? Kan de Minister een overzicht geven van de nog niet genomen opties die Russisch gas kunnen vervangen?

De leden van de VVD-fractie willen de Minister eraan herinneren dat het officiële doel van de EU nog steeds is om onafhankelijk te worden van Russisch gas in 2027. Is de Minister van mening dat dit doel fors sneller behaald moet worden? Deelt de Minister de mening dat een winter zonder Russisch gas ervoor zou moeten zorgen dat we onszelf de komende jaren niet wederom afhankelijk maken van Russisch gas en daarmee Russische chantage? Gaat hij in de buitengewone Energieraad pleiten voor een sneller afbouwpad, aangezien de huidige realiteit ons daar al toe dwingt? De leden van de VVD-fractie zien het liefst dat we na de komende winter onafhankelijk zijn van Russisch gas en daarmee Russische chantage.

De leden van de VVD-fractie maken zich daarnaast zorgen over de levering van liquid natural gas (Ing) in de winter. Het lijkt er immers op dat verschillende lidstaten (waaronder Nederland) optimistische inschattingen maken over hoeveel Ing ze deze winter geleverd kunnen krijgen. Deelt de Minister deze analyse? Ziet de Minister ook in dat er, bijvoorbeeld bij een toenemende vraag naar Ing vanuit China of additionele problemen bij de aanbodkant van Ing, risico's bestaan dat we deze winter onvoldoende Ing krijgen? Welke lidstaten zetten in op Ing? Hoeveel Ing is er beschikbaar deze winter? Met welke scenario's houdt de Minister rekening? Is dit voldoende om alle lidstaten te voorzien? Bestaat er een kans dat Nederland door deze onderlinge concurrentie ook onvoldoende Ing geleverd kan krijgen deze winter? Hoeveel van dit Ing dat Europa bereikt komt nog uit Rusland? Wat geeft Europa elke dag nog uit aan Russisch gas?

De leden van de VVD-fractie willen wat dieper ingaan op de situatie in Duitsland. Wat is hier de stand van zaken? Welke maatregelen heeft Duitsland getroffen om een tekort te voorkomen? Hoe zit het met de kerncentrales die Duitsland gaat sluiten? Hoe zal Duitsland de elektriciteit die door deze centrales wordt opgewekt op de korte termijn vervangen? Zal door het sluiten van de kerncentrales de vraag naar gas in Duitsland stijgen? Welke gevolgen heeft dit voor Nederland? Daarnaast verkeert Uniper in Duitsland in grote problemen. Eerder heeft het bedrijf staatssteun aangevraagd en afgelopen week kwam naar buiten dat Uniper gas onttrekt uit de schaarse wintervoorraden van Duitsland. Hoe beïnvloedt

deze situatie Nederland? Wat betekent het voor Nederland als Uniper in Duitsland omvalt? Is daarnaast inzichtelijk wat de (grootschalige) afschakeling van de Duitse industrie zou betekenen voor onze eigen industrie en economie? Zijn de onderlinge relaties inzichtelijk gemaakt en is er blijvende afstemming met de Duitse regering op dit thema?

De leden van de VVD-fractie vragen of de Minister ook risico's voorziet dat Nederlandse energieleveranciers wederom omvallen deze winter. Hoe houdt hij een vinger aan de pols? Ziet hij nog ruimte voor additionele stresstesten en/of toezicht om te voorkomen dat er ook in Nederland nog grote energieleveranciers gaan omvallen? Welk beleid heeft de Minister gereed staan om een dergelijke domino-effect te voorkomen? Welke lessen zijn geleerd van het omvallen van Nederlandse energieleveranciers afgelopen winter? Welk beleid heeft de Minister om consumenten beter te beschermen in dergelijke situaties?

De leden van de VVD-fractie vinden het belangrijk dat er voldoende besef is dat de Europese gasmarkten met elkaar zijn geïntegreerd. Onze gasmarkt functioneert immers niet als een eiland. Op welke manier is Nederlandse gasmarkt geïntegreerd met die van andere lidstaten en welke solidariteitsprincipes zijn er? Hoe interpreteert de Minister de solidariteitsprincipes? Welke gevolgen heeft het voor onze gasmarkt wanneer bijvoorbeeld de Duitse gasmarkt met fysieke tekorten kampt? Op welke manier relateren de prijzen in verschillende lidstaten aan elkaar indien zich een tekort voordoet? Hoe wordt Nederland hierbij geraakt? In hoeverre beïnvloedt dit gegeven het beleid van de Minister? Verwacht de Minister dat de Europese Commissie zelf met een raamwerk komt voor de Europese verdeling van gastekorten? Wat is de standpunt van de Minister bij een dergelijk voorstel?

De leden van de VVD-fractie menen dat de gascrisis in Noordwest-Europa niet alleen opgelost kan worden door EU-lidstaten. Voor de levering van aardgas, maar ook voor onderlinge solidariteitsvraagstukken zijn ook Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk van belang. Deze leden zijn van mening van deze landen ook deel moeten nemen aan de discussie en dat het onderlinge beleid zoveel mogelijk op elkaar aan moet sluiten. Is de Minister bereid om delegaties van Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk ook onderdeel te maken van de relevante beraadslagingen over de gascrisis? Zal hij daarvoor pleiten bij zijn Europese collega's? Ziet hij mogelijkheden om deze landen aan te haken bij de aankomende buitengewone Energieraad?

De leden van de VVD-fractie maken zich grote zorgen over de komende winter. Een fors tekort aan gas met bijbehorende verdere prijsstijgingen lijkt aannemelijker dan ooit. Hoe verwacht de Minister dat Europa de winter door gaat komen? Is er op Europees niveau een afschakelplan? Zo nee, wordt erover nagedacht om deze op te stellen? Zijn er scenario's uitgewerkt? Welk land zal naar verwachting het hardst geraakt worden?

De leden van de VVD-fractie weten dat de Europese Commissie daarnaast hoogstwaarschijnlijk het steunkader zal verruimen. Heeft de regering inzicht in welke (energie-intensieve) sectoren in Nederland een kritieke functie hebben in onze samenleving en economie? Hoe is de regering voornemens om te voorkomen dat er grote maatschappelijke ontwrichting plaatsvindt bij het wegvallen van deze kritieke sectoren door te hoge gasprijzen of mogelijke tekorten deze winter?

De leden van de VVD-fractie willen tot slot benadrukken dat ze de regeringslijn omtrent Europese maximumprijzen steunen. Hoe wordt het voorstel door andere lidstaten in de Europese Commissie beoordeeld?

Welke lidstaten zullen het voorstel naar verwachting steunen en welke lidstaten zijn net als Nederland tegen? Welke alternatieve voorstellen zijn er gedaan? Welke alternatieve voorstellen zal de Minister namens Nederland doen? De leden van de VVD-fractie zien liever dat de lidstaten nu alles op alles zetten om gastekorten deze winter te voorkomen en zich voorbereiden op een «worst-case»-scenario.

De leden van de VVD-fractie zijn ook van mening dat Nederland zich samen met andere Europese lidstaten al moet voorbereiden op het vulseizoen dat gaat plaatsvinden na de komende winter. De kans is immers vrij groot dat we de winter uitkomen met vrijwel lege gasopslagen in een krappe wereldwijde gasmarkt. Kijkt de Minister al naar het noodzakelijke beleid voor volgend jaar? Is hij voornemens de verplichte vulgraad voor onze gasopslagen voorafgaand aan het volgende gaseizoen wettelijk vast te leggen?

De leden van de VVD-fractie vinden het afsluitend van belang dat er voldoende communicatie vanuit het kabinet plaatsvindt over de moeilijke winter die eraan komt. Is het kabinet bereid om, bijvoorbeeld via een persconferentie, het land te informeren over wat er mogelijk op ons afkomt en hoe zowel huishoudens als bedrijven zich hierop kunnen voorbereiden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk. Zij hebben daarbij nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het onderzoek van Gasunie Transport Services (GTS) en Gasunie over de stand van zaken rond de gasopslagen en voorbereidingen in het geval van een volledige disruptie van Russisch gas. Worden er ook scenario's ontwikkeld voor het langjarig uitblijven van Russische gasleveringen? Zo nee, waarom niet? Hoe worden de gasopslagen na de aanstaande winter gevuld in het geval van een ontbrekende Russische toevoer? Welke implicaties heeft het opschalen naar het derde niveau van het Duitse Bescherm- en Herstelplan voor Nederland? Hoe zit dat met de effecten voor de Nederlandse economie in het geval van ernstige (kortstondige en langjarige) energietekorten bij onze belangrijkste Europese partners? Kan de Minister een overzicht geven van de door de belangrijkste Europese landen genomen maatregelen (besparing, (productie)beperking en welke sectoren dit betreft)?

De leden van de D66-fractie vragen voorts of de Minister kan ingaan op de verwachte tijdlijn van de uitvoering van motie-Boucke c.s. (Kamerstuk 29 023, nr. 329) en zij vragen of de Minister uiteen kan zetten wat de verschillende eigendommen/posities van Gazprom in Europa zijn. Is er een gezamenlijke Europese inzet ten aanzien van deze eigendommen en posities? Deelt de Minister de opvatting dat het wenselijk is dat bezit van of een belang van Russische (staats)bedrijven in essentiële Europese energie-infrastructuur onwenselijk is? Zal hij dit in Europa bepleiten en aansporen tot een Europese aanpak ter afbouw van dit bezit en/of belang?

De leden van de D66-fractie vragen de Minister om een toelichting en appreciatie van het bericht dat Gazprom «niet in het bezit is van documenten» om de Portovaya weer uit Canada te voeren en in gebruik te nemen.¹

¹ Reuters, 13 juli 2022 (<https://www.reuters.com/business/energy/gazprom-nord-stream-safety-not-ensured-without-stranded-turbine-2022-07-13/>).

De leden van de D66-fractie hebben vernomen dat tijdens de buitengewone Energieraad zal worden gesproken over extra «solidariteitsoplossingen». Deze leden vragen naar de inzet van Nederland op dit onderwerp. Is Nederland voornemens te pleiten van Europees brede doelen voor energiebesparing bij huishoudens en industrie? Wordt er gesproken over productiebeperkingen voor bepaalde sectoren op Europees niveau? Hoe weegt de Minister dergelijke instrumenten? Wat is de opvatting van het kabinet ten aanzien van een maximumprijs voor gas?

De leden van de D66-fractie vernemen dat het Bescherm- en Herstelplan Gas (BH-G) in 2023 moet worden geactualiseerd. Vindt de Minister het verstandig dit proces te versnellen en te vervroegen, gelet op de huidige situatie? Wat is zijn inzet bij deze actualisatie?

De leden van de D66-fractie vragen de Minister naar aanleiding van de ontwikkelingen rond Uniper in Duitsland en ENI in Frankrijk uiteen te zetten welke (grote) energiebedrijven in Nederland actief zijn, en wat zijn verwachtingen zijn ten aanzien van de financiële weerbaarheid van deze bedrijven ingeval van aanhoudende hoge energieprijzen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk, waarin de Minister zijn verwachtingen schetst. Deze leden maken zich zorgen over het gebrek aan urgentie in de brief. De Minister lijkt niet voorop te willen lopen binnen Europa in deze gascrisis en dit baart de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties grote zorgen. Waarom blijft de Minister in de huidige crisis bij het «delen van best practices» en «het pleiten voor maatregelen op nationaal niveau»? Waarom is de Minister niet bereid vergaande stappen te nemen, zoals gepast in een crisis?

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties lezen dat de Minister aangeeft het van groot belang te vinden de gasopslagen te vullen en in te zetten op energiebesparing. Vooralsnog zien de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties echter vooral veel fossiele reacties op de gascrisis, zoals het heropenen van de kolencentrales, maar weinig concreets rondom energiebesparing. Deze leden zouden graag meer ambitie en urgentie zien vanuit het kabinet richting Europa op het gebied van besparing en het opschalen van hernieuwbare energie. De Minister spreekt in zijn brief over het uitwisselen van best practices met andere EU-lidstaten. Kan de Minister aangeven welke concrete best practices hij van onze buurlanden van plan is over te nemen ten aanzien van besparing (denk bijvoorbeeld aan de energiebesparende maatregelen die in Duitsland genomen worden: energiebesparingscampagnes, het dimmen van straatverlichting, het afsluiten van warm water in publieke gebouwen²).

De Minister is op bezoek geweest bij de FIX brigade in Amsterdam en heeft zelf kunnen zien hoe gasgebruik in slecht geïsoleerde huizen kan verminderen zonder dat de kachel uitgaat. Gaat hij nu zorgen dat alle gemeenten in Nederland de middelen krijgen om dergelijke brigades op te tuigen zodat alle slecht geïsoleerde woningen zo snel mogelijk bezocht kunnen worden? En gaat hij deze «best practice» delen met andere lidstaten?

² Financial Times, 7 juli 2022 (<https://www.ft.com/content/d0c5815f-f0a2-49ad-8772-f4b0fbbd2c94>).

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties zijn van mening dat we deze gascrisis niet aan de markt moeten overlaten, zowel vanwege het risico op de fossiele reflex als vanwege de risico's voor de leveringszekerheid. Daarom pleiten deze leden voor een Noodplan Energie, waarbij meer aandacht is voor overheidsingrijpen en Europese coördinatie. Op dit moment zien de leden grote verschillen in hoe EU-lidstaten omgaan met de crisis. Zo proberen sommige landen op nationaal niveau gas in te kopen, terwijl andere landen (zo ook Nederland, lijkt het) dit uitbesteden aan private partijen. Ook het vullen van gasopslagen in Europa wordt per lidstaat geregeld. Zo kent Duitsland een verplichte vulling van de gasvelden, terwijl Nederland via subsidies de private partijen probeert te prikkelen. De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties zouden daarom graag zien dat op EU-niveau de aankoop van gas gecoördineerd wordt om te voorkomen dat landen tegen elkaar worden uitgespeeld en ze op die manier mogelijk zelfs de prijs verder opdrijven. De Minister geeft echter aan liever te pleiten voor maatregelen op nationaal niveau en lijkt zo min mogelijk te willen interveniëren op de gasmarkt. Kan de Minister toelichten waarom hij zo bang is voor overheidsingrijpen in de markt en welke risico's hij voorziet wanneer hij maatregelen «marktversturend» noemt. Is de Minister het niet met de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties eens dat de markt totaal verstoord is door Poetin die gasleveranties inzet als politiek en oorlogsmiddel? Waarom ziet de Minister niks in het gezamenlijk optrekken op de gasmarkt om zo bundeling van vraag en daarmee marktmacht te krijgen? Zou dit volgens de Minister nadelig kunnen zijn voor Nederlandse spelers op die gasmarkt? Heeft de Minister dit onderzocht? Heeft de Minister hierover contact gehad met Nederlandse spelers op de gasmarkt? Zo ja, met welke en wat was hun boodschap? Welke «grote financiële gevolgen» voorziet de Minister bij ingrijpen in de markt? Hoe verhouden die financiële gevolgen zich tot de gevolgen die nu plaatsvinden? Kan de Minister toelichten hoe de andere EU-lidstaten hier tegenaan kijken en waarom zij deze risico's anders beoordelen?

Ook geeft de Minister aan geen voorstander te zijn van price caps. Hoe zou dit de leveringszekerheid kunnen schaden? Zouden de risico's hierop gemitigeerd kunnen worden? Kan hij toelichten bij welke prijzen er wel geïntervenieerd moet worden om huishoudens te beschermen en onder welke voorwaarden dat zou zijn? Voor de oorlog in Oekraïne deden 700.000 huishoudens de kachel minder of niet aan uit angst voor de energierekening. Door de nog hogere energieprijzen zijn dat er nu meer dan 1 miljoen. Het Nibud waarschuwt dat mensen met een heel gewoon (midden-)inkomen ook in de problemen gaan komen. Hoeveel mensen moeten in de problemen komen voordat de Minister het gerechtvaardigd vindt om in te grijpen in de markt?

Tot slot vragen de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties wat de concrete plannen van de Minister richting de EU zijn in een volgend stadium van deze crisis. Is de Minister het met deze leden eens dat er in geval van schaarste gezamenlijke coördinatie nodig is om het restant aan gas te verdelen over de Europese lidstaten? Zo ja, bij welke gasprijs of bij welke ontwikkelingen vindt de Minister dat nodig? Als Northstream 1 geen gas meer gaat leveren? Of als er nog meer vraaguitlevering komt bij huishoudens? Vanuit solidariteit achten deze leden het belangrijk om als EU samen te werken en de leveringszekerheid in alle EU-landen te garanderen. Hoe verloopt dat gesprek tussen de lidstaten? Welke industrieën en sectoren krijgen in geval van schaarste prioriteit? Ervaart de Minister in dit kader druk vanuit andere lidstaten om de gaskraan in Groningen weer te openen? Zo ja, hoe voorkomt de Minister dit? Wanneer is de Minister van plan in samenwerking met de EU concrete crisisscenario's te ontwikkelen? Het wordt hoog tijd om dit gesprek ook in Nederland

te voeren, dus is de Minister bereid om de inventarisatie die gedaan is onder industriële grootverbruikers van gas te delen met de Kamer?

II Antwoord / reactie van de Minister